

FRIEDRICH SCHRADER

İSTANBUL

100 YIL ÖNCESİNE BİR BAKIŞ

Remzi Kitabevi

FRIEDRICH SCHRADER

İSTANBUL

100 Yıl Öncesine Bir Bakış

Türkçesi
Kerem Çalışkan

Remzi Kitabevi

İSTANBUL / Friedrich Schrader
Özgün adı: *Konstantinopel*

Türkçe yayın hakları © Remzi Kitabevi, 2015

Her hakkı saklıdır.
Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Editör: Öner Ciravoglu
Kapak: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1675-9

BİRİNCİ BASIM: Haziran 2015

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705
Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Remzi Kitabevi A.Ş. basım tesisleri
100. Yıl Matbaacılar Sitesi, 196, Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 10648

İçindekiler

<i>Çevirmenin Sunuşu</i>	7
Eski Bir Dünya	19
Kuran Mektebi	24
Barok ve Rokoko	30
Okçular Başı	42
Mahmud Paşa'da.....	46
Altın Boynuz'un Deniz Surları'nda.....	51
Halıcılar	56
Sultan Müzesi'nde İmparator Lahitleri.....	61
Sultan Selim'de.....	65
Silivri Kapı'da	79
İstanbul'un Evliyaları.....	90
Soğuk Çeşme'de	104
Surlarda Bahar.....	108
İstanbul Yaşamından.....	121
Tatlı Sular Vadisi'nde	174
Boğaziçi.....	186
Ayaz Paşa	190
Karadeniz'de.....	203
Bitinya Civarında Gezinti	206
<i>Meraklısı İçin Notlar</i>	227

Çevirmenin Sunuşu

İstanbul'un 100 yıllık "kayıp" kitabı

Bu kitap, 1891-1918 yılları arasında İstanbul'da bulunan Alman gazeteci Friedrich Schrader'in 1917'de Almanya'da yayınlanan *Konstantinopel* (İstanbul) adlı kitabıdır. 100 yıl sonra ilk kez Türkçe olarak yayınlanmaktadır.

Schrader, İstanbul'da bulunduğu yıllarda Almanya'nın finansal desteğiyle Almanca-Fransızca olarak yayınlanan *Osmanisches Lloyd* gazetesinde yönetici ve yazar olarak çalışmıştır. *İstanbul* kitabını, bu gazetede yayınlanan semt röportajları ve İstanbul denemelerini bir araya toplayarak oluşturmuştur.

Schrader gerçek bir İstanbul âşığıdır. Doğu dilleri uzmanı olan, dönemin Osmanlıca ve Arapçasını çeviri yapabilecek kadar iyi bilen gazeteci-yazar, ayrıca Bizans ve Bizans öncesi pagan çağı İstanbulu'na da tutkuyla bağlıdır. "Eşsiz kent" İstanbul'u çok katmanlı olarak sevmiştir. Osmanlı dahil her dönemin kültürel, estetik ve mimarı katkılarını tarafsız bir gözle değerlendirmesini bilmiştir.

Schrader'in *İstanbul* kitabı, adeta eski bir konakta, tavan arasında nasılsa köşedeki gizli bölmede kalmış, eski sandıktan çıkan 100 yıllık bir kitap gibidir. Özgün, şiir dolu, romantik bir dille yazılmıştır. Schrader sadece İstanbul'u, semtlerini ve atmosferini anlatmakla kalmaz, birkaç paragrafta çizdiği insan portreleriyle başlı başına birer roman karakteri olabilecek dönem insanlarını da gözlerimiz önüne serer.

Schrader'in İstanbul evliyaları ve türbelerine özel ilgisi ise, 100 yıl sonra bu alanın meraklılarını baştan çıkaracak kadar zengindir.

Kısacası Schrader'in kitabı İstanbul tutkunları ve Türkiye'nin entelektüel dünyası için gerçek bir hazine değerindedir.

Bu kitabı okuyunca, ilk akla gelen soru, Schrader'in aradan geçen 100 yıl içinde neden Türk ve Alman yazarları tarafından keşfedilmemiş ve şimdiye kadar Türkçeye çevrilmemiş olduğudur...

Bunun iki temel yanıtı olabilir.

Birincisi dönemin şartlarıdır. Schrader 1918'de İngiliz işgalinden sonra, İstanbul'dan kaçarak Ukrayna üzerinden Berlin'e gitmiştir. Savaş sonrası Almanya'da istediği ortamı bulamayan Schrader, belki biraz da o kadar tutkun olduğu İstanbul'un da hasretiyle, 57 yaşında, yaşama veda etmiştir. Onun hayata gözlerini kapadığı yıl Türkiye'de Milli Mücadele'nin sonu ve Yeni Türkiye'nin doğuş yıllarıdır. I. Dünya Savaşı nedeniyle Almanya'ya mesafeli olan Milli Mücadele aydınları arasında Schrader'i hatırlayan çıkmamıştır.

Almanya ise o yıllarda Weimar Cumhuriyeti denilen ve bağrında Hitler faşizmini doğurmaya gebe kaos ortamı içindedir. Emperyal hedefleri uğruna Almanya'yı ve Osmanlı'yı savaşa sürükleyen II. Wilhelm tahtını terk edip Hollanda'da inzivaya çekilmiştir.

Schrader o yıllarda bir süre Alman sosyal demokratlarının gazetesi *Neue Zeit*'ta çalışma imkânı bulmuştur. Daha sonra 1920-22 arası muhafazakâr-liberal eğilimli *Deutsche Allgemeine Zeitung*'da (DAZ) çalışmıştır. O sırada sosyal demokratlar ve sol yükselen akım değildir. Almanya'da yükselen akım "sırtımızdan hançerlendik" söylemiyle güçlenen milliyetçiliktir, bu sonra Nazizme dönüşecektir.

İkinci neden ise Schrader'in sahipsiz kalmasıdır. Sol ve sosyalist bir dünya görüşü taşıdığı anlaşılan Schrader'e gerek Almanya'da gerek Türkiye'de sahip çıkan bir çevre, grup, siyasi veya edebi bir hareket olmamıştır. Schrader'in eskiden yakın olduğu Halide Edip Adıvar ve Hüseyin Cahit Yalçın gibi isimlerin de 1923 Türkiye'sinde "dışlanan" aydınlar arasında yer alması bu unutuluşa kuşkusuz etki yapmıştır.

Schrader'in Almanya'da sahipsiz kalmasının bir diğer nedeni, İstanbul'da bulunduğu sırada Ermeni tehcirine ve Ermeni takibine karşı çıkmasıdır. Tehcirin büyük ölçüde İstanbul'daki Alman Askeri Misyonu tarafından teşvik edilip kışkırtıldığını fark eden Schrader, Alman Askeri Misyonu'nu eleştirmiş ve bu nedenle çalıştığı *Osmanische Lloyd* gazetesindeki yöneticilik görevine son verilmiştir. Schrader'in o dönemde bazı Alman subayları "Türk'ten çok Türk" olmakla ve baskıcı Türk milliyetçiliğini kışkırttıkları için eleştirdiği bilinmektedir. Schrader aynı dönemde, *Osmanische Lloyd*'da çalışan bazı Ermeni gazetecileri de tehcirden ve tutuklanmaktan kurtarmıştır.

Alman Askeri Misyonu tarafından İstanbul'da dışlanan Schrader'e, o sırada Arkeoloji Müdürü Halil Bey (Eldem) sahip çıkmış ve İstanbul'un tarihi eserlerini derleme görevini verdiği bir komisyonun başına getirmiştir. Bu çalışma ne yazık ki, I. Dünya Savaşı kargaşasında 1918'deki İngiliz işgali sırasında ortadan kaybolmuştur.

Almanların Osmanlı dönemi hakkındaki kendi iç hesaplaşması, I. Dünya Savaşı sonrası Almanya'da, Berlin'de yoğun olarak yaşanmıştır. Örneğin İstanbul'da Ermeni tehcirinin önemli teşvikçilerinden biri olan deniz subayı Hans Humann, kaderin bir oyunu gibi daha sonra 1921'de Almanya'da Schrader'in çalıştığı *DAZ* gazetesinin idari müdürlüğüne getirilmiştir.

Tüm bunlar Schrader'in üzerine çöken 100 yıllık sisin nedenleri arasında sayılabilir. Ancak kuşkusuz en önemli etken, Türkiye'deki entelektüel ve kültürel ortamın, evrensel iletişimde, özellikle Almanya'yla olan ilişkilerde, son yıllardaki kitlesel göç olgusuna rağmen kısır kalmasıdır.

Türk-Alman kültür alışverişinin yetersizliği 100 yıl önce Schrader'in eleştirdiği başlıca konudur. Kendisi bunu aşmak için önde gelen Türk aydınlarının eserlerini Almancaya çevirmiştir. Biz de bu eksikliği 100 yıllık bir gecikmeyle yerine getirip Schrader'e borcumuzu ödemek istiyoruz.

Şimdi Schrader'in yaşam öyküsüne daha yakından bakabiliriz.

Schrader'in yaşam öyküsü

Friedrich Schrader (19 Kasım 1865-28 Ağustos 1922) Alman gazeteci, yazar ve çevirmendir. Bizans ve sanat tarihi, ayrıca Doğu dilleri uzmanıdır (Orientalist). Bu alanlarda öğretmenlik yapmıştır. Sosyal-demokrat ve sosyalist düşünceye sahiptir. Almanya'da birçok gazetede 'İştiraki' (Sosyalist) kod adı altında yazıları yayınlandı.

1891-1918 yılları arasında İstanbul'da yaşadı. 1908-1917 arasında İstanbul'daki Alman lobisinin yayınladığı *Osmanischer Lloyd* (Almanca-Fransızca) gazetesinin kurucularından biri ve yardımcı yayın yönetmeniydi. Gazete, Bağdat demiryolunu inşa eden şirketler ve Alman Elçiliği tarafından finanse ediliyordu.

Schrader'in kariyeri şu aşamalardan geçti:

- 1865-1891: Magdeburg'da Filoloji, Orientalistik ve sanat tarihi eğitimi gördü.
- 1889-1891: Halle Kütüphanesi'nde çalıştı.
- 1891-1895: İstanbul Robert Koleji'de doçent. Tevfik Fikret'le dostluk. Yazı ve şiirlerinden çeviri ve makaleler.
- 1895'ten sonra İstanbul Alman Lisesi'nde hoca.
- 1900'de Pera'da Ermeni-Fransız lisesinde öğretmen.
- 1900'den itibaren İstanbul'da bir yandan öğretmenlik bir yandan gazetecilik.
- Almanya'da o yıllarda liberal olarak bilinen *Frankfurter Zeitung*'a yazıyor, "Yeni Türkiye" ve "Jöntürkler"den yana bir tutum alıyordu.
- Almanya'da *Vorwärts* ve *Neue Zeit* gibi sol ve sosyal demokrat çizgideki gazetelere "İştiraki" takma adıyla yazdığı yazılarda rejimi (II. Abdülhamit) eleştiriyordu.
- Sultan II. Abdülhamit döneminde Türk şair ve yazarları Almancaya çevirmeye başladı.
- Alman müzik pedagogu Paul Lange ile Robert Koleji'de dostluk kurdu. Robert Koleji'nin Amerikan Kız Lisesi'nde çalıştı.
- Şinasi ve Namık Kemal'i öven yazılar yayınladı.

- 1907-1908’de Bakü’de Rus Ticaret Lisesi’nde hocalık yaptı. Kafkasya’da ve Fars ateş tapınaklarında (Mecusi) incelemelerde bulundu.
- 1908’de İttihat ve Terakki öncülüğünde II. Meşrutiyet’in ilanından sonra yeni rejime destek vermek için İstanbul’a döndü. 1908-1917 arasında kurucusu olduğu *Osmanischer Lloyd*’da yayın yönetmen yardımcılığı görevinde bulundu.
- Ahmed Hikmet [Müftüoğlu] ve Halide Edip’in eserlerini romanlarını Almancaya çevirdi.
- Almanya’da eğitim görürken Hint Veda inancını anlatan *Karmapradipa* adlı eserin birinci cildini Almancaya çevirdi.
- 1908-1917 arasında *Osmanischer Lloyd*’da İstanbul üzerine yazdığı deneme ve izlenimleri 1917’de Almanya’da yayınlanan *Konstantinopol-Geçmişi ve Bugünü* adlı kitapta topladı.
- Schrader 1908’den, 1918’e, kadar, Bulgar kökenli İngiliz eşi ve üç çocuğuyla birlikte Beyoğlu’ndaki ünlü Doğan Apartmanı’nda yaşadı.
- 1909’da 31 Mart vakası üzerine Almanya’da sol içerikli bir dergiye yakından tanığı olduğu 31 Mart’ı ve padişah yanlısı askerlerin karşı darbesini eleştiren “İhanet-Kompo” adlı bir yazı yayınladı.
- Alman-Türk kültürel ilişkilerini artırmak için 1909’da bir Türk-Ermeni Tiyatrosu’yla İstanbul’da Schiller’in 150. doğum yıldönümü için bir anma gecesi düzenledi. 1910’da İstanbul’a gelen Alman oryantalisti Martin Hartmann, Schrader’in Türk ve Ermeni entelektüelleri (Dikran Kelekyan) ile dostluk ve arkadaşlığını öven bir yazı yayınladı.
- Schrader bu dönemde Türk-Alman ilişkilerini sadece askeri bakışla götüren Prusya militarizmine Bağdat demiryolu üzerinden sadece sanayi-emperyalizmi güden çevrelere karşı eleştirel bir tutum alarak Türk-Alman kültürel ve toplumsal işbirliğini öne çıkaran bir tavır takındı.
- Bu tutumu, 1914’te savaş başladıktan sonra Schrader’i Alman-

ya'daki yönetimin ve Türkiye'deki Alman Askeri Misyonu'nun, Ermenilere karşı politikada Türk yönetimini teşvik etmesine karşı tavrı almaya yöneltti. Schrader, Türkiye'de görevli bazı Alman subayları "Türkten fazla Türk" olmakla eleştirdi. Ermeni tehciri sırasında kendi gazetesi *Osmanischer Lloyd*'da çalışan bazı Ermenileri, Ermeni dostlarını tehcirden kurtardı.

- Schrader bu dönemde Jöntürk yönetiminin (İttihat ve Terakki iktidarı) azınlıklara, Ermenilere karşı politikasını da eleştirdi. Ernst Jackh ve Friedrich Naumann'ın bu dönemde Türkleri Ermeni politikasında destekleyen tutumlarına karşı da tavrı aldı.
- Bunun üzerine İstanbul'daki Alman Askeri Misyonu'nun baskısıyla önce gazetenin editörü Max Rudolf Kaufmann Schrader'i desteklediği için Berlin'e yollandı. Sonra bir Ermeni kadının mahkemeye şikâyet ettiği gazetenin genel yayın yönetmeni, Max Übelhör'e karşı Schrader Ermeni kadını destekleyince gazetede büyük bir anlaşmazlık patladı. Übelhör, Berlin'e çekilirken, Schrader de gazeteyi bırakmak zorunda kaldı. Gazeteye dışardan yazı yazmayı sürdürdü.
- 1917/18'de Schrader dönemin Türk Arkeoloji Müzesi Müdürü Halil Ethem Bey'in (Osman Hamdi Bey'in kardeşi) görevlendirdiği bir kent komisyonunun başkanı olarak, Ermeni fotoğrafçı Agop İskender'le birlikte İstanbul'daki tarihi eserlerin dokümünü çıkarıp fotoğraflamaya başladı.
- Bu çalışma 1918'de İstanbul'u İngilizlerin işgal etmesi üzerine, kitaba dönüşmeden yarım kaldı. İngilizler, kaçtıktan sonra Schrader'in evini basarak tüm kitap ve belgelere el koydular. Daha sonra 60'lı yıllarda Otto Feld isimli bir Alman araştırmacı, bu çalışma ve fotoğrafların bir kısmını şimdi İstanbul'da Alman Elçilik binası yanında bulunan Alman Arkeoloji Müzesi'nde gördüğünü öne sürdü ve bunlara dair bir makale yayınladı... Ancak bu çalışmalar bugüne kadar ortaya çıkmadı.
- 1918/19'da Schrader, İstanbul'un İngiliz-Fransız-İtalyan İtilaf kuvvetlerince işgalinden sonra, İngilizler tarafından tutuklan-

ma tehdidi üzerine, bir İsveçli hemşirenin de yardımıyla, bin bir macera içinde Ukrayna üzerinden Berlin'e kaçtı. Daha sonra bu macerayı "Ukrayna'da Bir Kaçış Gezisi" adıyla yayınladı. İngiliz eşini kızıyla birlikte İstanbul'da bıraktı. Türkiye'de donanmada görev yapan iki oğlu ise, İngilizler ve İtilaf kuvvetleri tarafından diğer "esir" Alman askerlerle birlikte, Almanya'ya gönderildi.

- Berlin'de bütün çabasına rağmen gerek Alman Dışişleri'nde gerek akademik alanda bir görev alamadı. Sosyal Demokrat Parti SPD yönetiminde yer aldı ve SPD'nin yayın organı *Neue Zeit*'da çalıştı. Bu arada birçok gazete ve dergide de yazıları yayınlandı. Almanya'nın savaş sırasındaki Türkiye politikasını eleştirdi. İngiliz ve Fransızların Mısır'da savaş sonrası izlemeye başladığı politikayı da öngörülü bir şekilde "Mısır Sorunu" makalesiyle eleştirdi. Schrader, 1920-22 arasında *Deutsche Allgemeine Zeitung (DAZ)* adlı tutucu-liberal olarak bilinen ve Dış Haberler Servisi'ni SPD'li politikacı Prof. Dr Paul Lensch'in yönettiği gazetede çalıştı.
- *DAZ*, 1920'de başka bir işadama tarafından satın alındı ve gazetenin başına idari yönetici olarak, İstanbul'da Alman Askeri Misyonu içinde Ermeni tehcirinin en ateşli destekleyicisi ve Enver Paşa'nın yakın arkadaşı Hans Humann getirildi.
- Schrader 28 Ağustos 1922'de 56 yaşında öldü. Berlin Schöneberg'deki devlet mezarlığına gömüldü. Ölümünden kısa süre önce çalıştığı *DAZ*, onun *Im Banne von Bizans* (Bizans'ın Civarı'nda) adlı tarihi romanını yayınladı.
- Schrader'in 1917 tarihli Tübingen'de J. C. B. Mohr (Paul Siebeck) tarafından yayınlanan *Konstantinopel* kitabı tükendi ve bir daha yayınlanmadı.
- Schrader'in *İstanbul* kitabındaki dört parça, 1981'de Almanya'da Insel Taschenbuch Yayınevi tarafından basılan ve çeşitli yazarların İstanbul üzerine yazılarının derlendiği *İstanbul* adlı kitaba alındı. Schrader'in *Konstantinopel* kitabından başka üç makale de 1987'de Jale Tükel tarafından Almanya'da dtv-

Yayınevi tarafından basılan *İstanbul Gezi Rehberi* kitabına alındı. Ancak Schrader'in *İstanbul* kitabı ve diğer iki eseri şimdiye kadar basılmadı.

- Türkiye’de yalnızca Metin And ve Çelik Gülersoy, Friedrich Schrader’e değinen yazılar yayınladılar. Metin And, *Meşrutiyet Döneminde Türk Tiyatrosu* (İş Bankası Kültür Yayınları/Ankara 1971) adlı kitabında, Schrader’in 1909’da İstanbul’da Schiller’in 150. doğum yıldönümü için düzenlediği tiyatro gösterisine (sayfa 108) yer verdi. Çelik Gülersoy da, Touring Otomobil Kulübü’nün Fransızca yayınlanan dergisinin 1959 Ocak sayısında “Biyografi-İstanbul” adıyla Schrader’in İstanbul çalışmalarını öven bir makale yayınladı.
- Schrader’in Türkçeden Almancaya çevirdiği eserler arasında şunlar sayılabilir: Ahmed Hikmet’ten *Türk Kadınları, Üzüm Satıcısı, Kültür Taşıyıcısı, Naciye Teyze*. Aka Gündüz’den *Ah, Genç Alman*. Halide Edip’ten *Yeni Turan*. Halid Ziya’dan (Uşaklıgil) *Siyah Köle ve Mahalle’nin Hizmeti’nde*. Ayrıca *Üç Kızkardeş* adlı anonim bir Türk halk öyküsü.
- Schrader’in Osmanlı toplumu, Doğu dilleri ve kültürü üzerindeki hakimiyeti, dönemin bazı Alman yazarlarının da dikkatini çekmiş ve övülmüştür. Örneğin 1914’te İstanbul’a gelen Alman yazar Otto Flake, Schrader için “Onun İstanbul’da gazeteci değil, üniversitede profesör olması gerekirdi,” diye yazmıştır.

Schrader için 100 yıl sonra, gerek kendi döneminde, gerek daha sonra “Değeri bilinmemiş bir yazar” tanımı gerçekçi bir tespit olacaktır.

Bu kitabın öyküsü

Schrader ismini 100 yıl sonra “keşfetmek”, biraz rastlantı, biraz merak sonucu gerçekleşti. İstanbul’da, İstiklal Caddesi’nde Koç Üniversitesi Anadolu Medeniyetleri Araştırma Merkezi’nde (ANAMED) 24 Aralık 2014-22 Mart 2015 tarihleri arasında “1.

Dünya Savaşı'nda İttifak Cephesinde Savaş ve Propaganda" adıyla bir sergi açıldı. Özellikle Almanlar tarafından üretilen kartpostallar, kitaplar, görsel malzemeler ve madalyalar bu sergide yer aldı.

Sergiyi gezerken vitrindeki bir kitap dikkatimi çekti. *Im Türkischen Hauptquartier* (Türklerin Genel Karargâhı'nda) başlığını taşıyan kitap Paul Schweder imzasını taşıyordu.

Kısa bir araştırmayla kitabı Eşref Bengi Özbilen'in Türkçeye çevirdiğini öğrendim. Kitabı buldum ve heyecanla okudum. Paul Schweder Alman bir gazeteciydi. Dük Adolf Friedrich zu Mecklenburg ile Çanakkale ve Gelibolu cephelerini ziyarete gelmiş ve sonra Ağustos 1916'da bu kitabı Almanya'da yayınlamıştı.

Birinci Dünya Savaşı sırasında Osmanlı topraklarında İstanbul'a ve cephelere, bölgelere ve kişilere ait ayrıntılı bilgiler içeren çok renkli bir kitapta bu.

Kitabın bir yerinde yazar, İstanbul'da bulunduğu sırada Teutonia'da düzenlenen ve kendisinin de katıldığı bir "bira gecesi"nden söz eder. Konuk gazetecileri İstanbul'daki diğer gazeteci ve önemli kişilerle tanıştırmak için *Osmanischer Lloyd* gazetesi tarafından düzenlenmiş bir gecedir bu.

Tünel'den Galata'ya inerken sol tarafta yer alan Teutonia, Alman Lisesi'nde okuduğum yıllarda benim de zaman zaman gittiğim ve konser, tiyatro gibi çeşitli etkinliklere katıldığım bir mekândır. İstanbul'daki Alman cemaatinin kültür ve buluşma merkezidir.

Kitabın yazarı Paul Schweder'in o dönemde Goethe'yi Almancaya çevirdiği için övgüyle söz ettiği ve "savaş şairi" olarak tanımladığı Türk şairi Hasan Fehmi'nin adını hiç duymamıştım. Bu 1909'da öldürülen ilk basın şehidi Hasan Fehmi değildi. Schweder'in aktardığına göre Almanya'da eğitim görmüş olan ve Almancayı ana dili gibi konuşan bu Hasan Fehmi, Talat Paşa'nın özel kalem müdürüydü. Schweder'in kitabında Goethe'den yaptığı bir şiir çevirisiyle, bir Çanakkale Şehitleri destanını aktardığı bu genç Türk şairi Hasan Fehmi de 8 Şubat 1916'da ansızın ölür. Fatih Camii haziresine gömülür.

Gazeteci Paul Schweder, kitabında, Teutonia'daki bira gecesinde, Hasan Fehmi'yle oturdukları ve Goethe üzerine konuştukları masaya, gecenin ilerleyen bir saatinde sallanarak Prof. Dr. Schrader ile Viyanalı Felix Salten'in de geldiklerini kaydeder.

Hadi, Hasan Fehmi'yi bilmiyordum! Peki bu Prof. Dr Schrader de kimdi? Kitabın dizininde bile adı geçmeyen bu esrarengiz adamın Teutonia'da ne işi vardı?

Çağdaş teknolojinin hızı imdadıma yetişti. Böylece Friedrich Schrader gibi İstanbul tarihine muhteşem bir eser bırakmış bir meslektaşla 100 yıl gecikmeli de olsa Teutonia üzerinden tanışmış oldum. *İstanbul* adlı bir kitabı olduğunu da böylece öğrendim. Kitabı online arşivde bulup okuduğum anda büyüledim. “Bunu hemen çevireceğim,” diye derhal karar verdim.

Remzi Kitabevi'nin deneyimli editörü Öner Ciravoğlu, İstanbul ve edebiyat meraklısı olarak bu heyecanı paylaşıp, çeviri için gerekli moral desteği verince, bu çalışmayı oldukça hızlı bir şekilde tamamladık.

Schrader'in metinlerini dönemin Alman edebi üslubu olan, uzun cümleler ve takılarla süslemesi, çeviride aynı üslubu yansıtabilmek için özel bir çaba gerektirdi.

Bu kitabın Türkçeye çevrilmesinin, İstanbullu duayen gazeteci ağabeyimiz Schrader'e, Türk gazetecileri adına bir vefa borcu olduğunu düşünüyorum. Ayrıca Alman Lisesi'nin eski bir hocası olan Schrader'e, eğitimi aldığım kurumun manevi hocalık hakkını da bir ölçüde ödemiş oluyorum...

*Kerem Çalışkan
Haziran 2015*

İSTANBUL

100 Yıl Öncesine Bir Bakış

Friedrich Schrader

100 yıl önce yazılmış ve tarihin tozlu sayfalarında unutulmuş bir kitap...

1891-1918 yılları arasında İstanbul'da yaşamış olan Alman gazeteci Friedrich Schrader (1865-1922) İstanbul'u adım adım gezer ve izlenimlerini İstanbul'da çıkan

Osmanischer Lloyd gazetesinde, semt röportajları, insan portreleri şeklinde yayınlar. Yazılarında suriçi semtlerini, camileri, türbeleri kendine özgü bir üslupla betimleyen Schrader, Haliç çevresinden fetih döneminin söylencelerini yansıtırken Bizans'ın ayak izlerini de keşfeder.

Gerçek bir İstanbul âşığı olan Schrader'in bu yazılarının derlendiği *İstanbul* kitabı, savaş yıllarının çalkantısı içinde günümüze kadar tarihin karanlık sayfalarında kalmıştır. Kitap 100 yıl sonra Kerem Çalışkan'ın özenli çevirisiyle ilk kez Türkçe olarak yayınlanmaktadır.

Schrader'in bu 'sürpriz' kitabı, İstanbul'u seven herkes için gerçek bir armağan...

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-1675-9

9 789751 416759

₺17,50